

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod:	31 Ionawr 2019
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Aelod Arweiniol Priffyrdd, Cynllunio a Chludiant Cynaliadwy / Pennaeth Gwasanaethau Priffyrdd a'r Amgylchedd
Awduron yr Adroddiad:	Pennaeth Gwastraff ac Ailgylchu / Pennaeth Priffyrdd a'r Amgylchedd
Teitl:	Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar Rheoli Gwastraff yng Nghymru: Ailgylchu Trefol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1. Mae'r adroddiad yma'n sôn am Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar Reoli Gwastraff yng Nghymru: Ailgylchu Trefol, a gyhoeddwyd ar 15 Tachwedd 2018. Mae'r adroddiad ynghlwm yn Atodiad 1.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1. Rhoi gwybod i Aelodau am adroddiad SAC er mwyn i'r pwyllgor graffu ar y casgliadau ac ymateb i Wasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu'r cyngor i fynd i'r afael â'r materion yn yr adroddiad.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1. Bod y Pwyllgor yn ystyried casgliadau adroddiad SAC ac yn cefnogi ymateb Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu'r Cyngor i fynd i'r afael â'r materion yn yr adroddiad.

4. Manylion yr Adroddiad

- 4.1. Casgliad adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ydi:
 - Mwy o gydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a chynghorau sydd wrth wraidd y gwelliannau, ond mae costau a pherfformiad yn amrywio ar draws Cymru.
 - Mae Llywodraeth Cymru a chynghorau yng Nghymru yn cydweithio mwy, sydd yn helpu i gysoni dulliau ailgylchu yng Nghymru ac mae'n annog mwy o gyfranogiad. Dyna gasgliad adroddiad gan Archwilydd Cyffredinol Cymru, sydd yn nodi bod Llywodraeth Cymru o'r farn ei fod i raddau helaeth wedi goresgyn hanes o densiwn a diffyg ymddiriedaeth yn ei dull awgrymedig o ailgylchu gwastraff tai.
 - Yn ôl yr adroddiad mae targedau statudol wedi'u seilio ar bwysau wedi ysgogi ar gyfradd ailgylchu llawer gwell – gan gyrraedd ffigur mor uchel â 63.8% ar draws Cymru yn 2016-17. Serch hynny, mae'r gyfradd ailgylchu wedi gostwng i 62.87% yn 2017-18 yn rhannol oherwydd dulliau riportio gwell. Mae'r ffigurau ailgylchu diweddaraf, a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2018, yn dangos bod 20 o'r 22 cyngor yng Nghymru wedi cyrraedd neu ragori ar y targed ailgylchu statudol, sef 58% ar gyfer 2017-18.
 - Roedd y cyfraddau ailgylchu yn 2017-18 yn amrywio o 56.0% ym Mlaenau Gwent i 72.25% ar Ynys Môn. Fodd bynnag, gall cymharu perfformiad ailgylchu cynghorau yn seiliedig ar eu heffaith ar ostwng carbon ddangos canlyniadau gwahanol. Mae

targedau sy'n seiliedig ar bwysau wedi annog cynghorau i ailgylchu gwastraff y mae eu heffaith carbon fesul tunnell a gesglir yn gymharol fach.

- Mae dull awgrymedig Llywodraeth Cymru i ailgylchu trefol wedi'i nodi yn ei 'Glasbrint Casgliadau'. Cynyddodd nifer y cynghorau sydd yn cydymffurfio â'r Glasbrint o 3i yn 2011-12 i 11 yn 2016-17. Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i fwy o gynghorau fabwysiadu'r Glasbrint dros y blynyddoedd nesaf, ond mae rhai cynghorau'n dal yn amharod i newid eu dull o gasglu deunyddiau ailgylchadwy ar garreg y drws.
- Gwelwyd wrth feincnodi bod cost rhai gwasanaethau rheoli gwastraff yn amrywio i raddau syfrdanol ar draws Cymru. Fodd bynnag, gall ystod eang o ffactorau ddylanwadu ar y costau hyn. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod ei Glasbrint Casgliadau, o'i weithredu'n optimaidd, yn cynnig y dull mwyaf cost-ffeithiol yn gyffredinol o gasglu gwastraff o aelwydydd.

4.2. Mae Adroddiad SAC yn gwneud pedwar argymhelliad (i'w gweld yn llawn isod). Mae barn/ymateb y Tîm Gwastraff ac Ailgylchu wedi'i grynhoi o dan bob argymhelliad:

Argymhelliad 1 SAC:

O waith meincnodi, gwelwyd bod yr amrywiaeth yng nghost rhai gwasanaethau rheoli gwastraff yn destun syndod (paragraffau 1.31-1.39). Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda chynghorau i gael dealltwriaeth well o'r rhesymau wrth wraidd yr amrywio mewn gwariant ar wasanaethau rheoli gwastraff sydd i bob pwrpas yr un peth, a sicrhau y rhoddir cyfrif am gostau rheoli gwastraff mewn modd cyson.

Ymateb CSDd i Argymhelliad 1:

Byddai Cyngor Sir Ddinbych yn croesawu'r cyfle i gefnogi Llywodraeth Cymru i gael dealltwriaeth well o'r amrywiaethau mewn costau rhwng Awdurdodau Lleol. Mae effeithiolrwydd cyffredinol gwasanaeth yn fesur cyfunol o berfformiad a chost. Mae awdurdodau sy'n perfformio'n uchel yn debygol o wario mwy. Mae'r gwahaniaethau demograffig a daearyddol eithafol rhwng awdurdodau yng Nghymru yn arwain at fwy o amrywiaeth yn y gost. I gael darlun mwy clir o sut mae'r Awdurdodau'n perfformio, byddai'n fanteisiol i feincnodi yn erbyn Awdurdodau tebyg yn Lloegr a'r Alban.

Mae Ffigur 5 (tudalen 39 Atodiad II) yn dangos mai Sir Ddinbych oedd â'r 3ydd cost isaf yng Nghymru am gost fesul aelwyd am gasgliadau ailgylchu sych ar garreg y drws o'r holl gynghorau yn 2016-17. Fodd bynnag, gan fod y safle yma wedi gwaethygu'n sylweddol ers 2016-17 oherwydd cynnydd yn y ffi glwyd, rydym yn talu i gael gwared ar ddeunydd ailgylchadwy sych sy'n cael ei gasglu trwy ein gwasanaeth ailgylchu cymysg. Dyma un o'r prif resymau y mae'r gwasanaeth wedi cynnig newid i wasanaeth ailgylchu didoli ar garreg y drws (fel y cymeradwywyd gan y Cabinet ar 18 Rhagfyr 2018). Mae Ffigur 6 (tudalen 41 Atodiad II) yn dangos bod Sir Ddinbych yn y trydydd safle ar ddeg o ran cost gwasanaethau gwastraff y cartref mewn cynghorau fesul cartref yn 2016-17. Fe fydd y sefyllfa yma wedi gwaethygu ers hynny oherwydd cost gynyddol ein gwasanaethau ailgylchu presennol. Bydd y model casglu arfaethedig newydd ar gyfer ailgylchu gwastraff y cartref a gwastraff gweddilliol yn gostwng cost ein gwasanaeth rheoli gwastraff yn sylweddol.

Argymhelliad 2 SAC:

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod ei Glasbrint Casgliadau o'i weithredu'n optimaidd, yn cynnig y dull mwyaf cost-ffeithiol yn gyffredinol o gasglu adnoddau ailgylchadwy,

ond yn bwriadu gwneud gwaith dadansoddi pellach (paragraffau 1.40-1.51). Wrth ddadansoddi ymhellach er mwyn cael dealltwriaeth well o'r rhesymau wrth wraidd y gwahaniaethau yn y costau a adroddwyd gan gynghorau, a'r effaith ar gostau lle mabwysiadwyd y Glasbrint Casgliadau gan y cynghorau, argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru;

- archwilio sut y gallai'r gost o gasglu deunyddiau ailgylchadwy sych effeithio ar gyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau rheoli gwastraff ar garreg y drws i aelwydydd; a*
- chymharu'r costau gwirioneddol â'r costau a fodelwyd yn flaenorol yn rhan o'r adolygiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru o'r Glasbrint Casgliadau, yn achos cynghorau sydd bellach yn gweithredu'r Glasbrint Casgliadau.*

Ymateb CSDd i Argymhelliad 2:

Mae'r argymhelliad yma wedi'i anelu at Lywodraeth Cymru, yn hytrach na chynghorau. Serch hynny, mae'r Cyngor wedi penderfynu newid i'r model cydymffurfio â'r Glasbrint Casgliadau (a gefnogwyd gan y Cabinet ar 18 Rhagfyr 2018), ac mae'r gwasanaeth yn glir mai dyma'r model mwyaf cost effeithiol i Sir Ddinbych.

Argymhelliad 3 SAC:

Yn lle'r targedau ailgylchu cyfredol sy'n seiliedig ar bwysau, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ystyried opsiynau amgen a all ddangos yn well sut y mae'n cyrraedd y nod o ran ei hól troed ecolegol a lleihau'r allyriadau carbon (paragraffau 2.38-2.45). Rydym yn cydnabod y gallai fod angen i Lywodraeth Cymru ystyried fforddiadwyedd casglu data ar gyfer unrhyw ddull arall o fesur.

Ymateb CSDd i Argymhelliad 3:

Unwaith eto, mae'r argymhelliad yma wedi'i anelu at Lywodraeth Cymru, yn hytrach na chynghorau. Serch hynny, mae paragraff 2.23 ar dudalen 51 Atodiad II yn nodi mai "Cyngor Sir Ddinbych oedd yr unig Gyngor Cymreig yn y DU i gyrraedd y deg uchaf o drefnu'r holl gynghorau yn nhermau eu budd o ran carbon. Cyrhaeddodd y Cyngor trydydd safle, gan lwyddo i gyrraedd y safle hwnnw gyda chyfanswm budd carbon cyfwerth â 270 kg CO₂ fesul tunnell. Roedd y Cyngor hefyd yn y pedwerydd safle oherwydd ei gyfradd ailgylchu". Mae hyn yn gasgliad cadarnhaol iawn mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a ddarperir gan Gyngor Sir Ddinbych. Mae'r model arfaethedig newydd i gasglu gwastraff ac ailgylchu (a gymeradwywyd gan y Cabinet ar 18 Rhagfyr 2018) yn rhoi cyfle i ostwng effaith carbon ein gwasanaeth casglu ymhellach a gwella ein perfformiad ailgylchu.

Mae Cyngor Sir Ddinbych o'r farn ei bod yn bwysig cynnal mesur sydd yn cael ei riporito ar draws Ewrop a'r Byd, a'i fod yn hawdd i'r cyhoedd ei adnabod. Er bod yna gyfyngiadau i fesurau sy'n seiliedig ar bwysau, dylai gael ei gadw ochr yn ochr â mesurau eraill sydd yn annog arferion rheoli gwastraff gyda'r buddion carbon mwyaf. Mae'r adolygiad Eunomia presennol o ddiffiniad targed Ailgylchu yn cael ei groesawu gan y bydd yn helpu i alinio ein mesur presennol i'n halinio'n fyd-eang.

Argymhelliad 4 SAC:

Wrth ailwampio Tuag at Ddyfodol Diwastraff, mae angen i Lywodraeth Cymru ddangos bod y manteision cynaliadwyedd ehangach a geisir drwy ailgylchu trefol yn

cynnig gwerth, ac na ellir defnyddio dulliau eraill rhwyddach a rhatach i'w sicrhau, gan gynnwys ymyraethau rheoli gwastraff eraill, ond heb gyfyngu i hynny o reidrwydd (paragraffau 2.52-2.53). Yn y strategaeth gwastraff ddiwygiedig, dylai Llywodraeth Cymru ddangos ei bod hi nid yn unig yn bosibl i ailgylchu cyfran fwy o wastraff trefol, ond y bydd gwneud hynny'n sicrhau'r cyfraniad mwyaf posibl ganddi tuag at gyflawni amcanion datblygu cynaliadwy.

Ymateb CSDd i Argymhelliad 4:

Mae'r argymhelliad yma wedi'i anelu at Lywodraeth Cymru, yn hytrach na chynghorau. Serch hynny, mae gwasanaeth gwastraff Sir Ddinbych yn cefnogi'r argymhelliad yma. Mae'r gost o ailgylchu (boed hynny'n gasglu, ac mewn rhai achosion ailbrosesu) yn cynyddu wrth i gyfraddau ailgylchu gynyddu. Mewn rhai achosion, fe allai'r budd amgylcheddol mwyaf fod trwy wella perfformiad mewn meysydd a gwasanaethau eraill (megis cludiant) ar gost is. Dylid deall y gost gymharol o ostwng effaith carbon mewn ffyrdd gwahanol yn llwyr cyn gosod targedau penodol i ostwng carbon o fewn gwasanaethau diffiniedig.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Er nad oes modd ei adnabod yn amlwg fel prosiect o fewn y Cynllun Corfforaethol presennol, mae gan Wasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu'r cyngor effaith ar y Flaenoriaeth Gorfforaethol i sicrhau bod yr amgylchedd "yn ddeniadol ac wedi'i ddiogelu, yn cefnogi lles a ffyniant economaidd".

6. Beth fydd cost hyn a beth fydd ei effaith ar wasanaethau eraill?

Dim effaith ar wasanaethau eraill y cyngor y tu hwnt i'r Adran Priffyrdd a'r Amgylchedd.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Ni chynhaliodd y Cyngor Asesiad o Effaith ar Les gan fod y papur yma'n ymwneud ag adroddiad gan Swyddfa Archwilio Cymru.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?

Mae Swyddogion o fewn Adran Priffyrdd a'r Amgylchedd a'r Aelod Arweiniol Priffyrdd, Cynllunio a Theithio Cynaliadwy wedi ystyried Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru. Mae'r adroddiad hwn i'r pwyllgor Craffu yn ffurfio ymgynghoriad ehangach gydag Aelodau Etholedig.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Dim angen.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'r adroddiad hwn er gwybodaeth yn bennaf, ac nid oes angen penderfyniad. Felly, nid oes unrhyw risg benodol yn gysylltiedig â'r papur hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae Adran 7.4.2(b) o Gyfansoddiad y Cyngor yn amlinellu rôl y Pwyllgor i adolygu a chraffu ar berfformiad gwasanaethau'r Cyngor.

Swyddog Cyswllt:

Pennaeth Gwasanaethau Priffyrdd ac Amgylcheddol

Ffôn: 01824 706397